

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

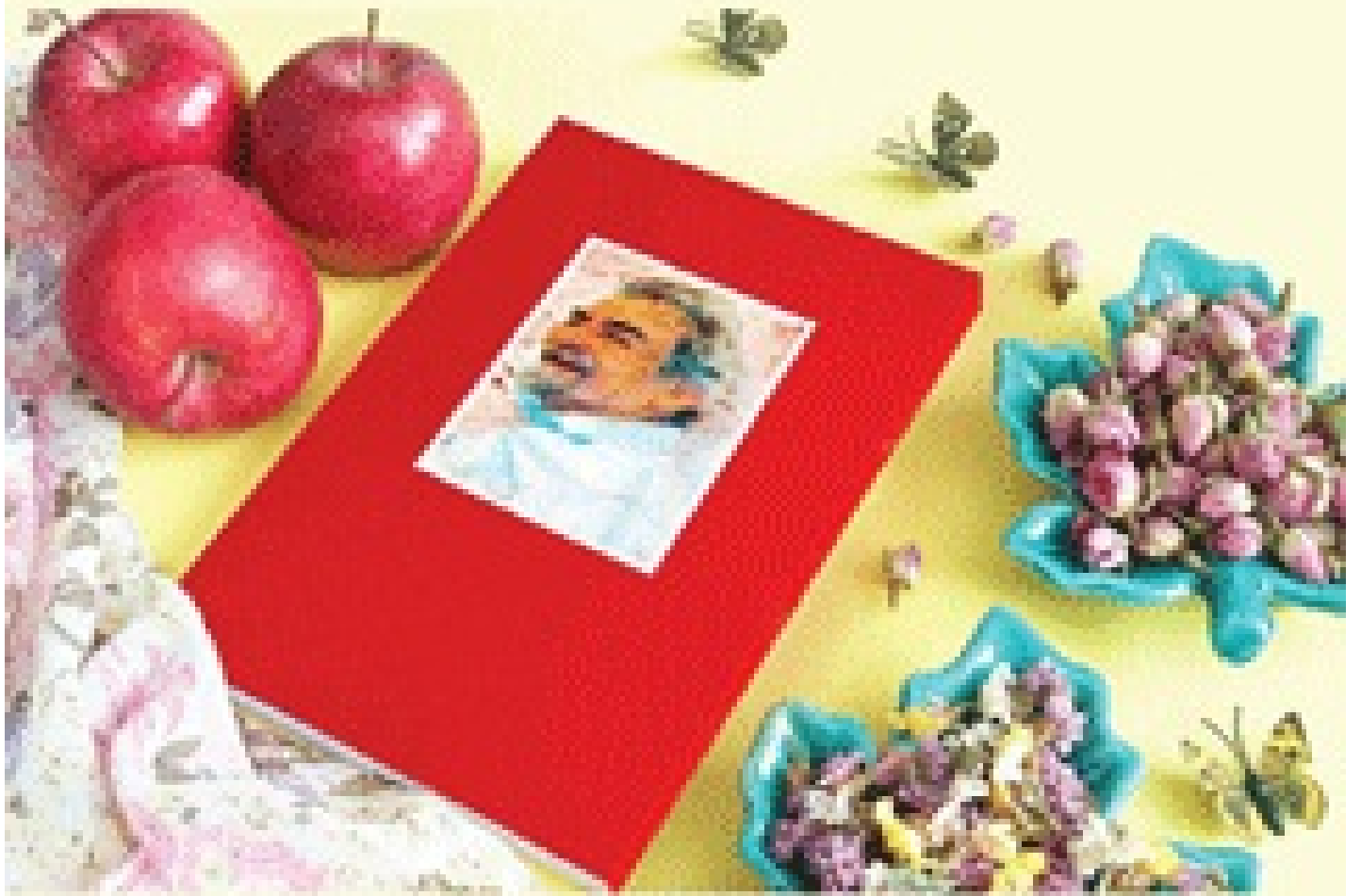

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

زندگینامه و آثار

ژولیده نیشابوری

تهیه و تنظیم

میثم حیدری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

زندگینامه و آثار ژولیده نیشابوری (محمدحسن فرحبخشیان)

نویسنده:

ژولیده نیشابوری (محمدحسن فرحبخشیان)

ناشر چاپی:

مؤلف

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	زندگی‌نامه و آثار ژولیده نیشابوری (محمدحسن فرحبخشیان)
۶	مشخصات کتاب
۶	اشاره
۷	زندگی‌نامه
۸	سکونت در ورامین
۹	آثار ژولیده نیشابوری
۱۰	کیمیا
۱۱	حصن حصین ولایت
۱۳	سنت‌های ادبی فراموش شده
۱۶	آب بقا
۱۸	سایه لطف تو
۱۹	الهی بهر قربانی
۲۱	فضیلت مولی
۲۲	رخ مهتاب
۲۲	یک بیت را من می‌گویم، بقیه اش را تو بگو
۲۴	از کربلا به کوفه
۲۶	بگو تراب ببالد که بو تراب آمد
۲۶	مناقب ، علی علیه السلام از زبان دیگران
۲۸	درباره مرکز

زندگینامه و آثار ژولیده نیشابوری (محمدحسن فرحبخشیان)

مشخصات کتاب

ژولیده نیشابوری (محمدحسن فرحبخشیان)

زندگینامه و آثار شاعر اهل بیت علیهم السلام مرحوم ژولیده نیشابوری (محمدحسن فرحبخشیان)

جمع آوری و تدوین: میثم حیدری دولت آبادی

سال 1402

ص: 1

اشاره

محمدحسن فرحبخشیان معروف به ژولیده نیشابوری (زاده 13 اسفند 1320 - درگذشته 19 مهر 1386) شاعر اهل نیشابور بود.

فرحبخشیان از کودکی به امامان شیعه علاقه مند بود. او منشأ این علاقه را به حضورش در مراسم مذهبی در دوران کودکی مربوط می دانست. به گفته خودش از 12 سالگی و پس از آن که شبی در خواب، شخصی او را به شعر گفتن تشویق کرد، سرودن شعر را آغاز کرده بود.

او در وقایع خرداد سال 42 به سرودن شعرهای انقلابی روی آورد که به خاطر آن 3 سال و 8 ماه را در زندان گذراند.

پیام رهبر ایران در این جهان این است *** سکوت در بر ظالم، خلاف آیین است

چو دید عکس خمینی، به خود بگفتا شاه *** کسی که کاخ مرا زیر و رو کند، این است!

ژولیده پس از آزادی از زندان، تا سال 1357، دو بار دیگر و در جمع، 6 ماه دیگر زندان را تجربه کرد.

طبق گفته خودش لقب «ژولیده شوریده خاکی» را سید محمود طالقانی زمانی که برای اولین بار او را در زندان ملاقات کرده بود برای خطاب کردنش استفاده کرده بود و در دیدارهای بعدی، لقب «ژولیده» را برای او برگزیده بود. ژولیده در دوران جنگ ایران و عراق در جبهه حضور داشت و برخی سروده های حماسی وی به آن دوران برمی گردد.

سکونت در ورامین

ژولیده نیشابوری، پس از رهایی از زندان قصر مدتی در ورامین ساکن شد، و سپس به وطن مراجعت نمود و در مرحله دوم از سال 1368 در ورامین سکونت گزید و تا آخر عمر آنجا باقی ماند.

سرانجام، ژولیده نیشابوری، در عصرگاه روز پنجشنبه، نوزدهم مهر 1386 شمسی، در بیمارستان سوم شعبان تهران بر اثر سکته قلبی درگذشت و پیکرش در گورستان ورامین - موسوم به گلزار شهدای حسین رضا - در کنار فرزندش دفن شد.

ص: 3

آثار ژولیده نیشابوری

درونمایه اغلب سروده های این شاعر، مذهب، مدح اهل بیت، انقلاب و جنگ ایران و عراق می باشد. از او تاکنون بالغ بر 30 اثر در قالب کتاب و جزوه مشتمل بر مجموعه آثاری از قبیل:

«گلبنگ عشق»، «ای قلب ها بسوزید»، «ای چشم ها بگریید»، «چه کنم، دلم می سوزد» و... منتشر شده و برخی از این آثار بیش از 15 بار تجدید چاپ شده است. از دیگر آثار ژولیده کتابی است که در آن زیارت عاشورا را به زبان شعر درآورده است.

ص: 4

لحظه ای در خود فنا شو تا بقا پیدا کنی

از منیت ها جدا شو تا منا پیدا کنی

حاصلی ما و تو را از ارتباط خلق نیست

سعی کن تا ارتباطی با خدا پیدا کنی

تا توانی در رفاقت با خدا یکرنگ باش

صاف شو در زندگانی تا صفا پیدا کنی

بگذر از قدر و بها و خاکساری پیشه کن

تا مقامی برتر از شیخ بها پیدا کنی

همچو زرگر روز و شب دنبال سیم و زر مگرد

بگذر از زر تا به عالم کیمیا پیدا کنی

دیدن نادیده را چشم خدایین لازم است

از خودی بیگانه شو تا آشنا پیدا کنی...

حصن حصین ولایت

اگر خواهی ای دل بینی خدا را

نظر کن تو آینه حق نما را

قدم زن به حصن حصین ولایت

که وادی امن است اهل ولا را

به ساقی مجلس بگو تا بیارد

شراباً طهورای قالوا بلا را..

به موسی بن جعفر عطا کرد خالق

وجود علی بن موسی الرضا را

به مُلک جهان جلوه گر شد طبیعی

که بی نسخه درمان کند دردها را..

به صدها فرشته خدا داده فرمان

که خواندند با هم سرود رضا را..

صبا از عنایت به جتّ گذر کن

بشارت بده خاتم الانبیا را..

قدم زد به عالم امام رئوفی

که بخشد خراج جهانی گدا را

بر آمد در آفاق شمس الشموسی

که خورشید بگرفته از او، ضیا را..

به گیتی نهاده قدم دادخواهی

که گیرد ز بیدادگر داد ما را

نظر کن چو «ژولیده» بر طوف قبرش

اگر خواهی ای دل بینی خدا را

ص: 6

سنت های ادبی فراموش شده

الهی بهر قربانی به درگاهت سر آوردم
نه تنها سر برایت بلکه از سر بهتر آوردم

پی ابقای قد قامت به ظهر روز عاشورا
برای گفتن الله اکبر، اکبر آوردم...

علی را در غدیر خم، نبی بگرفت روی دست
ولی من روی دست خود، علی اصغر آوردم

اگر با کشتن من دین تو جاوید می گردد
برای خنجر شمر ستمگر، خنجر آوردم

برای آن که قرآنت نگردد پایمال خصم
برای سُم مرکب ها، خدایا پیکر آوردم

علی انگشتر خود را به سائل داد اما من
برای ساربان انگشت با انگشتر آوردم...

حسن را گر که از لخت جگر آکنده شد طشتی
من اینک سر برای زینت طشت زر آوردم

برای آن که همدردی کنم با مادرم زهرا
برای خوردن سیلی، سه ساله دختر آوردم

من «ژولیده» می گویم، حسین بن علی گفتا:

الهی بهر قربانی به درگاہت سر آوردم

ص: 7

زبان حال سرایی در شعر هیأت و به ویژه در مرثیه رواج و اهمیت فراوان دارد. شاعر هیأت از طرفی به دلیل کلی بودن و محدود بودن اطلاعات تاریخی و از طرفی به دلیل هنرنمایی های شاعرانه و نگاه های جزئی و جستجوی زاویه دیدهای تازه و متفاوت ناگزیر از زبان حال سرایی است.

آن چه ممکن است فرصت ارزشمند زبان حال سرایی را به تهدید تبدیل کند افتادن شاعر در ورطه حکم اندازی است. یعنی شاعر آن چه را که در تاریخ اتفاق نیفتاده به گونه ای به بهانه زبان حال در شعر بیاورد که گویی این نیز جزئی از تاریخ بوده و به وقوع پیوسته است.

برای آن که زبان حال سرایی منجر به حکم اندازی* نشود شاعر باید اول زبان حال را با توجه به شخصیت کسی که از زبان او سخن می گوید انتخاب کند. یعنی سخن او با شخصیتی که سخن از زبان اوست منطبق باشد. دوم این که فضایی که به واسطه زبان حال در شعر ترسیم می شود با روح کلی واقعیت تاریخی و اخبار موجود منافات نداشته باشد. سوم این که شاعر قرینه ای در شعر ایجاد کند که برای مخاطب شعر مشخص باشد که این زبان حال حاصل خیال شاعرانه سراینده شعر است نه واقعیت تاریخی.

در شعر مرحوم محمد حسن فرح بخشیان معروف به ژولیده نیشابوری این شرایط به خوبی رعایت شده است.

شعر از زبان امام حسین علیه السلام و به صورت نیایش با خدای متعال است. شاعر عبارات و مضامین خود را به خوبی با در نظر گرفتن شخصیت والای امام و اهداف متعالی قیام عاشورا انتخاب کرده است. اهدافی مثل ابقاء دین حق و نیز توجه به گره خوردگی قیام عاشورا به غدیر و فاطمیه و....

عبارات و مضامین نیز متناسب با شخصیت والای یک امام معصوم هستند و از همه مهم تر دغدغه شاعر در بیت پایانی است که مبادا مخاطب تصور کند که این زبان حال واقعاً کلام امام معصوم است و صریح به آن اذعان کرده است:

من «ژولیده» می گویم، حسین بن علی گفتا:

الهی بهر قربانی به درگاہت سر آوردم

این قرینه سازی از سنت های ادبی فراموش شده ماست و شاعران جوان می توانند با توجه به این سنت ادبی، قرینه سازی را بسیار هنر مندانه تر و امروزی تر در اشعار خود ایجاد کنند.

آب بقا

آن که نوشید می از جام بلا کیست؟ حسین

آن که کوشید به یاری خدا کیست؟ حسین

آن که از کعبه گل جانب معشوق شتافت

خیمه در کعبه دل کرد به پا کیست؟ حسین

آن که با سعی و صفا کرد وداع و چو خلیل

کرد آهنگ سفر سوی منا کیست؟ حسین

آن که در مدرسه عشق پی حفظ شرف

هله آموخت به ما درس وفا کیست؟ حسین...

آن که در سنگر آزادگی و آزادی

سر نهد در خط تسلیم و رضا کیست؟ حسین

آن که با دادن هفتاد و دو تن قربانی

درس آزادگی آموخت به ما کیست؟ حسین

آن که از خون علی اصغر شش ماهه گذشت

تا شود شافع ما روز جزا کیست؟ حسین

آن که لب تشنه لب آب روان گشت شهید
در عوض داد به ما آب بقا کیست؟ حسین...

ص: 9

سایهٔ لطف تو

یارب از فرط گنه، نامه سیاهم چه کنم

گر نبخشی ز ره لطف گناهم، چه کنم

بسته گردیده ز هر سو به رُخم راه نجات

ندهی گر تو در این معرکه راهم چه کنم

یوسف، افتاد به چاه از اثر بی گنهی

من ز فرط گنه افتاده به چاهم چه کنم

به هدف گر نخورد تیر دعایم هیئات

به اثر گر نرسد شعلهٔ آهم چه کنم

سایهٔ لطف تو از لطف اگر روز معاد

نشود شامل احوال تباهم چه کنم

کس به روی من «ژولیده» نگاهی نکند

نکنی گر تو هم از مهر نگاهم چه کنم

الهی بهر قربانی

الهی بهر قربانی به درگاہت سر آوردم

نه تنها سر، برایت بلکه از سر بهتر آوردم

پی ابقایِ قَد قامت، به ظهر روز عاشورا

برای گفتن الله اکبر، اکبر آوردم...

علی را در غدیر خم، نبی بگرفت روی دست

ولی من روی دست خود، علی اصغر آوردم

اگر با کشتن من دین تو جاوید می گردد

برای خنجر شمر ستمگر، خنجر آوردم

برای آن که قرآنت نگردد پایمال خصم

برای سُمّ مرکب ها، خدایا پیکر آوردم

علی، انگشتر خود را به سائل داد اما من

برای ساربان انگشت با انگشتر آوردم...

من «ژولیده» می گویم، حسین بن علی گفتا:

الهی بهر قربانی به درگاہت سر آوردم

ص: 11

«ژولیده نیشابوری» از شاعران صاحب‌دلی است که در مدح اهل بیت، سروده‌های زیبایی دارد. در یکی از سروده‌هایش به این فضیلت اینگونه اشاره می‌کند:

از امر حق به خانه حق شد ولادتت تا حق شود ز جلوه تو جلوه گر، علی!

از یمن مقدم تو حرم گشت محترم ای داده از تو نخل ولایت ثمر، علی

تا آنکه یادبود تو ماند به یادگار بهر توگشت معجز شق القمر، علی

شرط قبول حجّ و طواف حرم تویی سعی و صفا و رکن و منا و حجر، علی

شب گر رخ مهتاب نبیند سخت است *** لب تشنه اگر آب نبیند سخت است

ما نوکر و ارباب تویی مهدی جان *** نوکر رخ ارباب نبیند سخت است

یک بیت را من می گویم، بقیه اش را تو بگو

آقای ژولیده نیشابوری (که یکی از شعرای نامدار و با ولایت می باشد و دیوان ها و مجموعه های شعری فراوانی از او به چاپ رسیده) نقل فرمودند که: در عالم رؤیا دیدم در مسجد گوهرشاد در مشهد مقدس هستم، و من و یکی دیگر از شعرای نامدار ایستاده بودیم، و یکی از منبری های با ولایت (که از سادات بزرگوار می باشد و از بالای منبر رو به ما کرد و گفت: بیائید جلو، وقتی رفتیم نزدیک، با خطاب به آن شاعری که با من بود، دستور دادند شعری بخواند، و او هم انجام وظیفه نمود، و از شدت سوز و گریه و عزاداری غوغائی پیا شد، سپس آن سید بزرگوار به من گفتند: فلانی تو هم شعری بخوان، گفتم شعری ندارم، فرمودند یک بیت من می گویم، دنباله اش را تو آماده کن، و همینجا بخوان، و آن بیت این بود:

ای آنکه بر صحیفه حق پشت پا زدی

آتش به جان خلق و همه ماسوی زدی

و دنباله شعر را در عالم خواب سرودم و خواندم:

روزی که دادگاه عدالت به پا شود

آگه شوی که تیر جفا را کجا زدی

می پرسد از تو مهدی ما با چه جرأتی

آتش به درب خانه شیر خدا زدی

دستت بریده باد که با بودن حسن

سیلی به روی مادر ما، از جفا زدی

در کوچه ای که رهگذر خاص و عام بود

و با تازیانه مادر ما را چرا زدی

این مضمون را در شعری بیاور

آقای ژولیده نیشابوری، نقل نمودند که، من در عالم رؤیا دیدم مرحوم آیه الله آقای حاج سید احمد فقیه امامی قدس سره در باغی نشسته اند

و مرا پهلوی خودشان نشانند و فرمودند: بدترین درد برای امیرالمؤمنین علی علیه السلام بر این بود که آن نانجیب (..) می ایستاد، و با نگاه تمسخر آمیزش لبخند فاتحانه می زد، یعنی دیدی که آخر تو را شکست دادم، و سپس فرمودند: این مضمون را به شعر در آور، و من در عالم خواب این شعر را سرودم، و در همان جا خواندم و ایشان لبهای من را بوسیدند و آن شعر این است :

زهرای من که هست علی پای بست تو ای اختیار هستی عالم، به دست تو

آن بی حیا به طعنه به من گفت یا علی دیدی که زنده ماندم و دیدم شکست تو

ص: 13

از کربلا به کوفه

اشعار ژولیده مورد پسند مردم واقع شده و به هر محفلی در اقصی نقاط ایران دیده می شود که مداحان اهل بیت (ع) شعر او را می خوانند. از اشعار ژولیده کتابهای «مقتل الحسین (ع)»، «ارمغان مدینه»، «گلوآژه های عشق»، «کشتیبان»، «گلزار خونین» و چند مجموعه ی شعر دیگر به چاپ رسیده است.

-*-

مُهر سکوت او به صف کربلا شکست سدّ ستم ز جوشش خون خدا شکست

خون خدا که در ره حق از سرش گذشت از مرز عقل، عشق جهان گسترش گذشت

صلح حسن ز شور حسینی قیام شد پرونده ی یزید چو از محضرش گذشت

بهر بقای دین خدا آن عمود دین اول ز خون سرخ علی اکبرش گذشت

از آب، دیده بست پی حفظ آب و لب تشنه از برادر آب آورش گذشت

لب تشنه گشت قاسم و عبد اللهش شهید جان جهان خرید

چو از اصغرش گذشت

کاخ یزید سفله ز بن زیر و رو نمود تا از سه ساله دختر نیک اخترش گذشت

از کربلا به کوفه و از کوفه تا به شام بر نوک نیزه رأس شرف پرورش گذشت

تن زیر بار ذلت دون همتان نداد جنگید با یزید که خون از سرش گذشت

زینب که خواند درس وفا از اشارتش تکمیل شد شهادت او با اسارتش آزاده ای که خواند حسینش، علی به نام

باشد امام و باب امام و پسر امام

هم یادگار نهضت خونین کربلاست هم افتخار مکتب عشق است در قیام

از فرط سجده شهره به سجاد و، در سخن باشد امیر قافله ی منطق و کلام

یک عمر گریه کرد و نشد خشک اشک اوکل کلام او به جهان شد (صحیفه) نام

گفتند بر شما به کجا سخت تر گذشت آهی کشید و گفت: امان از جفای شام

تنها گل شکفته ی گلزار کربلا پر پر به زهر کینه شد و برگرفت کام

از بهر سرفرازی اسلام راستین بر شیعیان او بود این آخرین پیام

آزاده آن کس است که تا آخرین نفس از دشمن ولایت و حق گیرد انتقام دانشنامه ی شعر عاشورایی، محمد زاده، ج 2، ص: 1354

ص: 14

بگو تراب ببالد که بو تراب آمد

بگو تراب ببالد که بو تراب آمد بگو به ماه نتابد که آفتاب آمد

بگو به بتگر بی دین که بت دگر متراش کسی که بتکده ها را کند خراب آمد

مناقب ، علی علیه السلام از زبان دیگران

شعر زیبای ژولیده نیشابوری با همین مضامین و از زبان امام علی علیه السلام چنین است:

من غلامی از غلامان امیر المؤمنینم

عاشق عشقم به عالم عاشق آن بی قرینم

رشته میثاقم از مهر علی شد سد محکم

شادمان از عشق او در روز سخت واپسینم

دوش اندر خواب دیدم عالم آرا دلبری را

گفتمش برگو، که باشی؟ گفت: من علم الیقینم

گفتمش از بوستان کیستی؟ گفتا چنینم

من یگانه شهریار روضه خلد برینم

گفتمش نام و نشانت؟ گفت: سازم بهرت افشا

آدم، نوح، خلیل، عیسی گردون نشینم

انبیا را رهنمون و اولیا را رهنمایم

سرور و سالار دین، استاد جبریل امینم

بو العجائب، بو ترابم، بو الحسن جنت مکانم

من علیم، عالیم، داماد ختم المرسلینم

شاه شاهان، شیر یزدان، فاتح میدان عشقم

حیدرم، از در درم، مرحب کش سالار دینم

باعث ایجاد هستی، صاحب طوبی و کوثر
بعد احمد من به اورنگ خلافت جاگزینم
منبع جود و سخایم، چشمه آب بقایم
عالمی را شاه و بر تخت ولایت جانشینم
معدلت گستر امیر و شهسوار پاک بینم
پرده دار محرم اسرار ربّ العالمینم
شافع صحرای محشر، قاسم نار و جحیمم
ناخدای بحر علمم، من علی حبل المتینم
یاور بیچارگانم، زوج زهرای بتولم
بینوایان را انیس و بر یتیمان من معینم
گر پرسی از نشانم، در نهان و در عیانم
در شمال و در جنوب و در یسار و در یمینم
من محمد را وصیّم، حق تعالی را ولیّم
آبیار دین حقّم، رهنمای مسلمینم
قدرت الله و ولیّ الله و سرّ الله، وصفم
مظهر کلّ عجایب، شهریار راستینم
یگّه تاز و تکسوار عرصه جنگ و جهادم
هرچه هستم، نقشی از کلک خداوند مبینم
یاور ژولیدگانم، غمگسار بی کسانم
فارغ از چون و چرایم، هم بری از آن و اینم

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

